

MENINGEN van anderen

Om de toekomst van het verleden

In het editoriaal van de *Militaire Spectator* (MS) van maart 2004 schrijft de redactie terecht:

een fundamenteel debat in politiek en samenleving over de vraag waarom de BV Nederland er eigenlijk een krijgsmacht op nahoudt, wat het ambitieniveau van de krijgsmacht behoort te zijn en hoe de krijgsmacht dan moet zijn ingericht vindt niet plaats, met als gevolg dat er in de samenleving geen breed gedragen visie op de rol van de krijgsmacht bestaat

(bladzij 126). De redactie komt (op bladzij 127) met de volgende oplossing:

Het wordt tijd voor een grote sprong voorwaarts, richting totstandkoming van een krijgsmachtmuseum, dat op eigentijdse wijze de geschiedenis van de Nederlandse krijgsmacht voor een breed publiek toegankelijk maakt en tegelijkertijd op professionele wijze het unieke militair-historische erfgoed voor het nageslacht bewaart.

Kostenplaatje

Ik kan niet met dit voorstel instemmen. Immers, de redactie heeft kennelijk geen enkel idee wat het mogelijke kostenplaatje zou zijn. Bovendien speelt de kwestie van één krijgsmachtmuseum al enige jaren. J.A. Buijse (voormalig directeur Legermuseum) en mr. W. Hekman (voorzitter Traditiecommissie Krijgsmacht) hebben zich hiervoor al sinds het begin van de jaren negentig sterk gemaakt.

De marine (Marine Museum Den Helder en het Mariniers Museum te Rotterdam) haakte al meteen af, die voelde niets voor een locatie op de Veluwe (Arnhem of Nunspeet) en wees op de verbondenheid van de beide marinemusea met de genoemde steden. Overigens had de

marine ook een slechte ervaring uit de negentiende eeuw, namelijk dat zij toen de verzameling scheepsmodellen uit de zeventiende en achttiende eeuw aan het Rijksmuseum moest afstaan, kennelijk omdat dit unieke maritiem historisch erfgoed op professionele wijze voor het nageslacht te bewaren. Het werd in het Rijksmuseum jarenlang verwaarloosd en eerst recentelijk hersteld.

De directeurs van het Militaire Luchtvaart Museum en het Legermuseum, die niet een dergelijke ervaring hebben, hebben elkaar gevonden in het concept.¹ Hierin speelden ook aangelegenheden betreffende de exploitatie een belangrijke rol.

Voor een gezamenlijk museum zijn besprekingen gevoerd tot op het hoogste niveau en de besluitvorming is al een ver gevorderd stadium. De locatie zou het terrein zijn van het voormalige Militair Longcentrum op de Vlasakkers (binnen de gemeentegrenzen van Amersfoort), en met volledige steun van de burgemeester van Amersfoort.

Bezuinigingen

De huidige bezuinigingen gooien echter roet in het eten: je kunt enerzijds niet bezuinigingen doorvoeren en daarbij veel personeel op straat zetten en tegelijkertijd nieuwbouw plegen, verhuizen en herinrichten voor vele tientallen miljoenen euro's. Mocht dat plan ooit nog van de grond komen, dan pas zeker over tien tot twintig jaar.

Overigens, in deze plannen van samenvoeging was, toen er in het begin nog sprake was van een krijgsmachtmuseum op de voormalige Winkelbankkazerne te Nunspeet, het ook de bedoeling dat ook de historische verzamelingen daarnaartoe zouden gaan. Bij een eventuele samenvoeging van Legermuseum en Militaire Luchtvaart Museum, zouden de historische verzamelingen, al dan niet de wat weidse naam 'museum' voerend, blijven bestaan.

Hierbij moeten we ons overigens wel het volgende realiseren, Nederland is circa 300 kilometer lang en nog geen 200 kilometer breed (ruim bemeten), echter de oppervlakte is beduidend minder. Op deze

kleine oppervlakte tellen we vijf officiële militaire musea en ruim veertig traditiekamers, historische verzamelingen, regiments- en korpsmusea.

En dan heb je ook nog Overloon, Hartenstein en andere oorlogs- of verzetsmusea, die geen directe band met defensie hebben. Dat is nogal wat, dus aan reclame voor het leger of aandachttrekkende historie hebben we ruimschoots voldoende. Defensie zou wat meer kunnen doen aan het publieksvriendelijke karakter, vooral ten aanzien van de toegankelijkheid voor het publiek.

Militaire traditie

Bovendien moeten de ruim veertig traditiekamers, historische verzamelingen, regiments- en korpsmusea bij de desbetreffende onderdelen blijven om de traditie te handhaven. Die militaire traditie is een sociaal proces, waarbij elementen van overlevingsgoed, het geheel van historisch gegroeide waardevolle gebruiken en verplichtingen, onder meer gebaseerd op en/of ontleend aan grote daden en gedragingen van personen en/of eenheden, van generatie op generatie worden overgedragen door contactvormen die worden gekenmerkt door continuïteit. Deze gewoonten en/of gebruiken dragen zinnig bij aan een goede korpsgeest en zijn daardoor bevorderend voor onderlinge verbondenheid, saamhorigheid.²

De redactie van de *Militaire Spectator* heeft er echter terecht op gewezen dat:

de publieke presentatie verdient meer prioriteit dan zij in de afgelopen jaren heeft gekregen

(bladzij 127).³ Dit verschijnsel is zo langzamerhand een honderdtal jaren oud. In 1907 maakte W.K.L. van Helden, luitenant

1 Hoewel moet worden opgemerkt dat een groot aantal vaandels dat de schutterijen hebben ingeleverd omstreeks 1907 daar ruim zestig jaar gewikkeld in kranten op een zolder hebben gelegen.

2 Bundel Krijgsmacht, die in april 2004 is uitgegeven door de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap.

3 Maar het is dan ook al weer jaren geleden dat de *Militaire Spectator* aandacht heeft besteed aan traditie en de militaire musea.

nant-generaal der cavalerie b.d., adjudant in buitengewone dienst van H.M. de koningin, zich zorgen over de voorlichting van de landmacht. Hij wende zich met deze zorgen tot koningin Wilhelmina, die hem als volgt op 24 september 1907 schriftelijk beantwoordde:

Ik blijf voorts van oordeel dat een juiste voorlichting van het publiek inzake de landsverdediging, voor zover het geen geheime kwestie betreft, hoogst gewenst, ja noodzakelijk is. Deze voorlichting zoude kunnen geschieden in den vorm van brochures of dagblad-artikelen, welke zoveel mogelijk voor een ieder verkrijgbaar zijn en voor een ieder bevattelijk moeten zijn.⁴

Voor mij, en ik denk ook voor vele anderen, zijn deze woorden van koningin Wilhelmina uit het hart gegrepen.

⁴ Dossier van Helden (Legermuseum Delft).

Een nieuwe museumlente?

Het editoriaal van Militaire Spectator 3-2004 (jrg. 173) schetst een somber beeld van de publieke zichtbaarheid van de krijgsmacht in ons land; weliswaar staat het bestaansrecht van Defensie buiten kijf, maar een politiek en publiek debat over de toekomst ervan vindt niet plaats. Kennelijk is de krijgsmacht maatschappelijk relevant, maar vragen naar de mate waarin, de politieke ambitie met de krijgsmacht en de inrichting ervan, zijn en blijven onbeantwoord. Dat gebrek aan visie, zo lees ik het editoriaal, leidt er toe, dat Defensie een speelbal blijft voor 'bezuinigers'. Inderdaad, een somber beeld. Maar evenzeer een realistische waarneming.

Het editoriaal breekt vervolgens een lans voor een steviger verankering van de krijgsmacht in de samenleving. Een recept dat gezien de eerdere diagnose voor de hand ligt. Publieke presentatie en de dialoog met de samenleving staan centraal in de remedie. Voor de invulling daarvan

Reorganisatie van Directie Voorlichting
Ik vermoed dat de redactie van de Militaire Spectator hier eveneens mee akkoord is. Immers, zij schrijft op bladzij 127:

De Directie Voorlichting zal – naast woordvoering en reageren op vragen van buiten – veel nadrukkelijker en proactiever moeten uitleggen wat de krijgsmacht doet en kan betekenen voor de samenleving. De nieuwe Chef Defensiestaf zal, zeker met het wegvallen van de bevelhebbers op termijn, daarbij de ruimte moeten krijgen om zich richting politiek en samenleving te profileren als het militaire boegbeeld van de krijgsmacht

Dit betekent tevens een reorganisatie van de Directie Voorlichting. Deze zal brochures moeten schrijven, zoals bijna honderd jaar geleden door koningin Wilhelmina aangegeven. Tevens zal die directie met de militaire experts van dagbladen en tijdschriften nauw contact moeten onderhou-

den, opdat deze experts de juiste gegevens krijgen om het publiek op de juiste wijze te informeren.

Ik herinner mij dat in de jaren vijftig en zestig officieren op scholen met succes inlichtingen gaven over de krijgsmacht. Ik weet niet of dat nu ook gebeurt. Mocht het onverhoopt niet meer gebeuren, dan is het noodzakelijk om deze activiteit te hervatten. Een reorganisatie van de Directie Voorlichting is dus noodzakelijk.

En hiermee wordt tevens voorkomen dat de maritieme en militaire musea geconcentreerd worden om voorlichting te geven waardoor hun functie, de traditie van de onderdelen te bewaren, zo noodzakelijk voor de eenheden, niet meer uitgeoefend zou kunnen worden.

dr. F. SNAPPER

wordt vervolgens een rol toegedicht aan de krijgsmachtmusea. Ik ben het daar graag mee eens.

Het editoriaal legt ook hier een vinger op een zere plek: het ministerie heeft visie noch beleid ontwikkeld over behoud/beheer en presentatie door de afzonderlijke krijgsmachtdelen, die meer of veel eerder het bedienen van de eigen, vertrouwde achterban beogen, dan het slaan van een brug tussen krijgsmacht en samenleving. Uiteraard zijn er uitzonderingen op deze constatering, maar die bevestigen de spreekwoordelijke regel slechts.

Het pleidooi in het editoriaal om te komen tot een integrale museale presentatie door de krijgsmacht, die de som der krijgsmachtdelen overstijgt, is mij uit het hart gegrepen. Een pleidooi overigens, dat al eerder en vaker door anderen, wellicht in andere bewoordingen, werd gevoerd.

In dat licht wijs ik hier en nu graag op de verdergaande voorstellen die het Militaire Luchtvaart Museum en het Legermuseum in de afgelopen jaren hebben gedaan; voorstellen gericht op betere – integrale –

publieke presentatie van de krijgsmacht met een aanbod dat zijn legitimatie vindt in maatschappelijke relevantie, op optimalisering van het behoud van het erfgoed, en op efficiencywinst, ook al door zakelijker bedrijfsvoering. Er zijn onlangs concrete plannen – uiteenlopend van presentatie en beheer tot aan herhuisvesting – aan de besluitvormers aangeboden.

Beide musea zijn al langer doordrongen van de *sense of urgency*, van de noodzaak van maatschappelijke relevantie, van maatschappelijke verankering. Het is bemoeidigend om in de Militaire Spectator daarvoor steun te vinden.

Het editoriaal spoort het ministerie aan. Mijn steun heeft het daarbij.

R. TER BEEK,
Voorzitter Raad van Toezicht